

RAZVOJ I ANALIZA GLAZBE ZA TRUBU SUVREMENIH SLOVENSКИH SKLADATELJA

Firšt, Peter

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:696246>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-15**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VII. ODSJEK

PETER FIRŠT

RAZVOJ I ANALIZA GLAZBE ZA TRUBU
SUVREMENIH SLOVENSКИH SKLADATELJA

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VII. ODSJEK

RAZVOJ I ANALIZA GLAZBE ZA TRUBU
SUVREMENIH SLOVENSКИH SKLADATELJA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. Marin Zokić

Student: Peter Firšt

Ak.god. 2020/2021.

ZAGREB, 2021.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

prof. Marin Zokić

Potpis

U Zagrebu, _____ 2021.

Diplomski rad obranjen _____ 2021.

POVJERENSTVO:

1. izv. prof. art. Bãnk Harkay _____
2. red. prof. art. Marina Novak _____
3. izv. prof. Marin Zokić _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI
MUZIČKE AKADEMIJE

Sažetak

Repertoar za trubu u ranijim se glazbenim razdobljima morao prilagođavati tehnološkim ograničenjima instrumenta. Tek u 20. stoljeću truba se uvažila kao virtuozan i agiln instrument s iznimno širokim spektrom zvučnih boja i atraktivnih izražajnih sredstava. Razvoju izražajnih sredstava u velikoj su mjeri pridonosile i potrebe različitih stilskih smjerova 20. stoljeća. Te trendove su slijedili i slovenski kompozitori, koji su za trubu napisali velik broj koncerta i komornih djela. U njima se referiraju na baroknu ostavštinu, s tim da trubi daju priliku lirskog izražaja ili iskorištavaju njezin raspon dinamike i boja. Kad pogledamo literaturu kojom su slovenski kompozitori oplemenili repertoar trube, te mnoge kompozitore koji su i dalje u stvaralačkom zanosu, vidimo da će truba još dugo biti jedan od najizražajnijih i omiljenih solističkih instrumenta u svijetu suvremene umjetničke glazbe.

Ključne riječi: truba, repertoar za trubu, slovenski kompozitori, suvremena glazba

Summary

Trumpet repertoire in the early musical periods was forced to adapt to the technological limitations of the instrument. Nevertheless, during the course of the 20th century the trumpet established itself as an instrument that can be played with great virtuosity and agility and which also has a wide spectrum of colours and many other desirable means of expression. The needs of different stylistic movements of the 20th century were a big reason for development of the latter. These trends were also followed by many slovenian composers, who wrote many concertos and chamber pieces for the trumpet. In these pieces many references to the trumpet's baroque legacy can be found; some give the trumpet opportunity to show its lyrical expresiveness, some use its range of dynamics and colour. While researching the literature for the trumpet that was written by slovenian composers, many of whom are still very active in their artistic endeavours, I concluded that the trumpet will remain one of the most expressive and popular solo instruments in the world of modern classical music for a long time.

Key words: trumpet, trumpet repertoire, slovenian composers, contemporary music

Sadržaj

Uvod	1
1. Glazba za solo trubu u 20. stoljeću.....	2
1.2. Samuel Adler: Canto I za solo trubu (Oxford University Press, 1972).....	2
1.3. Jo Van Den Booren: Strofa II za solo trubu (Donemus, 1970)	3
1.4. Timofei Aleksandrovič Doksčitzer: Suita za solo trubu (Editions Marc Reift, 1992).....	4
2. Slovenska glazba za trubu.....	6
2.1. Pregled stvaralaštva.....	6
2.1.1 Koncerti za trubu	6
2.1.2. Glazba za trubu sa klavirom ili u komornom sastavu.....	7
2.2. Značajne skladbe	9
2.2.1 Ivo Petrič: Koncert za trubu i orkestar (Ed. DSS 1166, Ljubljana)	9
2.2.2. Marijan Gabrijelčič: Venatio za solo trubu (1994.)	10
2.2.3. Vinko Globokar: Exchanges (C. F. Peters, 1975.).....	11
2.2.4. Leon Firšt: Koncert za trubu (2015.).....	12
3. Izvođači repertoara slovenskih skladatelja 20. i 21. stoljeća.....	15
3.1. Anton Grčar.....	15
3.2. Franc Kosem.....	15
3.3 Stanko Arnold	17
4. Zaključak	18
5. Literatura	19
6. Slike.....	20

Uvod

Truba se za vrijeme baroka, kada se po prvi put počinje smatrati solističkim instrumentom, po tehnološkom dizajnu bitno razlikovala od današnje moderne trube, što je značajno utjecalo i na širinu njezinih izvedbenih mogućnosti. Kroz povijest, nailazili smo na više varijacija – truba svita u obliku slova „S“, dvostruko zavijena truba, pa i trubu čiji oblik najviše podsjeća na oblik suvremenog francuskog roga. Najbolji zajednički naziv tim oblicima bio bi „prirodna“ truba, koja je omogućavala sviranje tonova alikvotnog niza osnovne frekvencije. Zbog te specifičnosti instrumenta, u baroknoj glazbi, truba se najčešće upotrebljava u izuzetno visokim lagama u kojima ima najviše alikvotnih tonova.

Razlika između prirodne i temperirane ugođenosti bila je problematična, što je uzrokovalo da su sedmi, deveti, jedanaesti, trinaesti i četrnaesti alikvoti u suzvučju sa temperiranim instrumentima relativno neupotrebljivi.

Radi razvoja trube sa ventilima, u početku s jednim, koji je svaki alikvotni ton snizio za pola tona, a kasnije sa tri ventila koja su omogućila sviranje kromatike i korekciju visine tona, omogućeno je da je truba postala fleksibilan i virtuozan instrument kojeg su skladatelji sve više voljeli upotrebljavati u orkestarskoj i komornoj glazbi. Sve naprednija izrada instrumenata omogućila je razvoj novih izvođačkih tehnika, što je doprinjelo da se truba sve više koristi i kao atraktivan solistički instrument.

Slovenija je zbog svog zemljopisnog položaja i demografske strukture populacije, podređenosti Austro-Ugarskoj Monarhiji i manjku znanstveno-kulturnih centara te snažnog plemstva i buržoazije, još kroz 19. stoljeće na području glazbene kreativnosti u znatnom zaostatku u odnosu na suvremene trendove u skladanju. Tek u 20. stoljeću

pojavljuje se više eminentnih skladateljskih osobnosti koje prate aktualni modernistički i avantgardni smijer, što rezultira i sa proširenjem trubačkog repertoara. Danas je trubački opus, po zaslugama izvrsnih trubača koji naručuju nova djela te razvojem limenih komornih sastava, u slovenskoj glazbenoj djelatnosti jako dobro zastupljen.

Kao glazbeni izvođač već se neko vrijeme bavim izvođenjem suvremene glazbe za solo trubu, a kao član orkestara susrećem sa ambicioznim orkestralnim dionicama. U svom diplomskom radu baviti ću se stvaralaštvom slovenskih skladatelja i njihovim djelima za trubu. Nadam se da će rad biti kako od pomoći trubačima, tako i inspiracija kompozitorima.

1. Glazba za solo trubu u 20. stoljeću

Glazbeno stvaralaštvo u 20. stoljeću postaje preopširno da bi ga bilo moguće istražiti van izrazito paušalne generalizacije, stoga sam se odlučio usredotočiti na svega nekoliko primjera kompozicija za solo trubu, koji će sa kratkim opisima skupa prikazati tehničke i izražajne opsežnosti svjetskog glazbenog stvaralaštva u prošlih sto godina.

1.2. Samuel Adler: *Canto I* za solo trubu (Oxford University Press, 1972)

Canto I je četverostavačno djelo, koje skladatelj opisuje kao kolekciju četiri koncertne etide. Melodijski materijal gradi na različitim varijacijama i permutacijama početnog tonskog niza, u kojeg povremeno isprepliće kratke reprize i tako afirmira glazbenu formu. Tehnički zahtjevna kompozicija, koja upotrebljava širok raspon, od malog e do d³, koristi uglavnom tradicionalnu notaciju, ali se služi i sa nekoliko manje čestih zvučnih efekata, kao što su ritmičko tapkanje s noktima po trubačkom zvonu,

dvostruki jezik, glisando i sviranje četvrt tonova.

Prvi stavak nosi oznaku „Sporo“ i dozvoljava sviranje van dosljednog metra, kod kojeg trajanje četvrtinke, bez obzira na često mijenjanje mjere, ostaje jednako te u velikoj mjeri služi kao pomoć izvođaču. Drugi stavak daje uputu „Kao koračnica“ i u cijelosti se izvodi sa sordinom. U trećem stavku koji je po izrazu sličan prvom, više se puta pojavljuju jedanaestole i trinaestole, koje stavku daju improvizacijski značaj.

Četvrti stavak je brz i virtuozan, sa čestom upotrebom glisanda i dvostrukog jezika, što pomaže kod virtuoznosti i opravdava reputaciju djela kao virtuoznog.

1.3. Jo Van Den Booren: *Strofa II* za solo trubu (Donemus, 1970)

Jo Van Den Booren, nizozemski trubač i skladatelj, rodio se u Maastrichtu 1935. godine. Trubu je studirao kod Marinusa Komsta, a kompoziciju kod Kessa van Baurena. Bio je zaposlen kao solo trubač simfonijskog orkestra u Brabantu te je bio jedan od osnivača fundacije za suvremenu glazbu Resonans. U kompoziciji *Strofa II* upotrebljava cijeli spektar nekonvencionalnih tonskih i metričkih zapisa, primjerice četvrt tonove i „približno intoniranje“. Djelo je izrazito atonalno, ali je dramaturški osmišljeno i uokvireno sa prepoznatljivim ritmičkim motivima koji se ponavljaju. Kompozicija nema klasične oznake tempa ili definiranog trajanja dobe, ali na početku pronalazimo upute da prva glazbena figura traje „osam do deset“ sekundi, a kasnije na nekim mjestima implicira *accelerando*. S druge strane kompozicija sadrži iznimno precizne artikulacijske oznake. Također, dinamika ide u krajnost, pa se tako koriste dinamičke oznake, sve od *pp* do *fff*, koje se jako brzo i radikalno izmjenjuju.

1.4. Timofei Aleksandrovič Doksčitzer: Suita za solo trubu (Editions Marc Reift, 1992)

Timofei Aleksandrovič Dokshitzer bio je solo trubač orkestra Boljšojkog teatra. Njegova Suita za solo trubu podnaslovljena je sa „u stilu Sergeja Prokofjeva“, međutim, to bi mogli ustanoviti i samo gledajući glazbeni materijal. U prvom stavku četverostavačne suite skladatelj mjestimično citira materijal iz Prokofjevog baleta „Romeo i Julija“. Stavak je napisan u klasičnom obliku trodjelne pjesme (ABA), kod kojeg je A dio u f-molu tečan, pokretljiv, sa pretežnom staccato artikulacijom. U osrednjem B dijelu, koji je napisan u c-molu, glazba je više melodijska i lirski, a na kraju se stavak utvrdi sa ponovljenim prvim dijelom. U pjevnom drugom stavku, skladanom u F-duru, kompozitor upotrebljava puno kromatskih pomaka. U tehničkom pak smislu od izvođača, radi velikih intervalskih skokova, traži vještinu brzog izmjenjivanja visokog i niskog registra. Virtuozni treći stavak je sagrađen na ponavljajućem ritmičkom uzorku jedne osminke i dvaju šesnaestinki, što zahtjeva upotrebu dvostrukog jezika, ali iz tog razloga stavak ima uvjerljiv i privlačan „konjički osjećaj“ i daje asocijaciju na stereotipne trubačke fanfare. Četvrti stavak opet više asocira na Prokofjeva. Nazvan je „Gavota“, a inspiriran je istoimenim stavkom njegove „Klasične simfonije“. Kompozitor upotrebljava dulje virtuozne pasaže i do krajnosti iskorištava tonski opseg instrumenta, zato smatram da je skladba dobar izbor, pogotovo za iznimno agilne trubače.

1.5. Stanley Friedman: *Laude* – četiri karakteristične skice za solo trubu (Seesay Music Corp., 1984)

Student Samuela Adlera – Stanley Friedman, bio je solo trubač više američkih simfonijskih orkestara, a kasnije profesor trube na University of Tennessee at Martin. Kompoziciju „Laude“ napisao je po narudžbi međunarodnog udruženja trubača za natjecanje *International trumpet guild* 1980. godine. Kompozicija se sastoji od četiri

stavka, koji imaju relativno tradicionalne nazive (nokturno, fantazija, berceuse i rondo), a skladana je sa upotrebom jako moderne notacije, odnosno s više uputa za neuobičajne zvučne efekte i mjestimično u obliku grafičke partiture. Prvi stavak je sagrađen oko osnovnog motiva – četiri šestnaestinke i dugačkog prigušenog visokog tona, koji ima neodređeno trajanje. Motiv se ponavlja na različitim tonovima u različitim registrima i razvija se dodavanjem novih ritamskih figura. Skladatelj također upotrebljava i zahtjevne kombinacije ritamskih pomaka i velikih skokova, četvrttonski vibrato, manipulaciju cijevi i upotrebu „Whispa“ sordine. Drugi stavak, *Fantazija*, ima kompleksnu arhitekturu ritamski jasnih i „improvizacijskih“ segmenata, koje prekida tremolo u opsegu male terce. Metar nije jasno određen. Skladatelj u prvom dijelu stavka daje upute koliko točno sekundi traje svaki određeni segment. Stavak završava sa „scherzom“, čija tečnost se konstantno prekida sa rubato završetcima fraza. *Berceuse*, treći stavak, vrlo je kratak. Sastoji se od serije kratkih ritamskih motiva, koje trubač izvodi sa kombinacijom sordine i prigušivanja pomoću ruke.

Zadnji stavak – *rondo*, očekivane je klasične ABABA forme. Glavna tema nije ritamski definirana već se sastoji od dvanaesttonskih serija, izvedenih u accelerandu. B tema ili „kontrastna“ tema ponavlja isti ton, koji se riješi u kromatsku silaznu pasažu, koja je ritmizirana sa različitim naglascima. Naglasci su napisani tako da se izmjenjuje 3/16 i 4/16 mjera. Skladatelj je u partituri napisao, da je svaki stavak primjeren i za samostalno izvođenje.

1.6. Gerhard Holzer: *Mikro-kontrapunkte II* za solo trubu (C. F. Peters, 1974)

Mikro-kontrapunkte II je iznimno segmentirano jednostavačno djelo, u kojem nema očite tradicionalne forme. Pojedine segmente izmjenjuju dugačke pauze i promjene metra i tempa. Melodije su napisane nespretno i kompozitor vrlo očito i planski izbjegavaju klasične fraze sa parnim taktovima. Melodijski materijal se isprepliće sa standardnim ritamskim motivima i radikalnim izmjenjivanjem registra. Koristi se cijeli opseg trube, ali se uglavnom zadržava u visokom registru. Kao što je

tipično za to razdoblje, trajanje note nije definirano ritamskim oznakama, već je iznad tonske visine, u sekundama vremenski određeno trajanje tonova i tonskih ćelija. Upotrebljava se sordina i prigušivanje rukom, dvostruki jezik, glissando, četvrttonovi pa čak i multitonovi¹.

2. Slovenska glazba za trubu

2.1. Pregled stvaralaštva slovenskih autora

2.1.1 Koncerti za trubu

Darijan Božič: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 178(*))

Marijan Lipovšek: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 409*)

Ivo Petrič: Burlesque pour les temps passes za trubu, gudački orkestar i udaraljke (ED. DSS 575*)

Pavle Merku: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 658*)

Primož Ramovš: Concertino za trubu i orkestar (ED. DSS 799*)

Primož Ramovš: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 1144(*))

¹ Multiton je dvoglasno sviranje pomoću alikvota i pjevanja.

Ivo Petrič: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 1166(*))

Alojz Srebotnjak: Razjasni zvijezde mu tamne! Kantata za bariton solo, trubu, harfu, timpane i gudački orkestar (ED. DSS 1253(*))

Pavel Šivic: Koncert za trubu i orkestar (ED. DSS 1291*)

Alojz Ajdič: Rapsodija za trubu i simfonijski orkestar (ED. DSS 1791*)

Pavel Mihelčič: Triada koncert za trubu, rog, trombon i orkestar (ED. DSS 1813*)

Milko Lazar: Džepni koncert br. 3 za trubu i orkestar (ED. DSS 1824*)

Leon Firšt: Koncert za trubu (2015)

Uroš Rojko: Koncert za trubu (2018)

2.1.2. Glazba za trubu sa klavirom ili u komornom sastavu

Pavel Šivic: Četiri kompozicije za trubu i klavir (ED. DSS 168)

Darijan Božič: Pet krokija za trubu, klavir i kontrabas (ED. DSS 451)

Darijan Božič: 3D za trubu, rog i trombon (ED. DSS 452)

Primož Ramovš: Con Sordino za trubu, trombon i klavir (ED. DSS 545)

Jakob Jež: Nomos 5 za trubu, rog, trombon i klavir (ED. DSS 546)

Vladimir Lovec: Recitativ i arija za trubu i klavir (ED. DSS 556)

Pavel Mihelčič: Free lancing za trubu i klavir (ED. DSS 714)

Lucijan Marija Škerjanc: Tri omladinske pjesme za violončelo i klarinet ili trubu (ED. DSS 813)

Samo Vremšak: Sonatina za trubu i klavir (ED. DSS 918)

Jani Golob: Balada za trubu i klavir (ED. DSS 958)

Uroš Rojko: Miniature za trubu i klavir (ED. DSS 991)

Alojz Ajdič: Osječaji za trubu i klavir (ED. DSS 1007)

Marijan Gabrijelčič: Moderato za trubu, orgulje i klavir (ED. DSS 1130)

Pavel Mihelčič: Otisci za trubu i klavir (ED. DSS 1211)

Pavel Mihelčič: Sedmi angel za sopran, trubu i orgulje (ED. DSS 1439)

Danijel Dane Škerl: Piccola ballata za trubu i klavir (ED. DSS 1464)

Damijan Močnik: Vox clamantis zvučno razmišljanje za 900. obljetnicu rođenja H. Von Bingena za trubu i gudački orkestar sa harfom (ED. DSS 1471)

Lojze Lebič: Illud tempus...za trubu i orgulje

2.2. Značajne skladbe

2.2.1 Ivo Petrič: Koncert za trubu i orkestar (Ed. DSS 1166, Ljubljana)

Prvi stavak Koncerta za trubu slovenskog skladatelja Ive Petrića (1931.-2018.) sastoji se od šest dijelova (*Sostenuto mdoerato – Moderato poco mosso – Larghetto tranquillo – Quietto – Libero – Largo*), koji su po karakteru i tempu izvođenja toliko bliski, da uvjerljivo zaokružuju formu. Tematski materijal prvog stavka ima jasan luk, a kretanje pojedinih linija solista i orkestarskih partova izrazito je heterofono – neki se dijelovi kreću naizgled različitim brzinama, ritmičkim obrascima i tonskim smjerovima. Drugi stavak, *Allegretto scherzando*, započinje izmjenjujućom tro i četverodobnom metrikom i postepeno se razvija u sve složenije ritmičke strukture. Treći je stavak smiren (*Largo Cantabile - Piu Lento*), dok četvrti, opet privlačno tekuć *Giocoso vivo*, zaokružuje u osnovi klasičan oblik četverostavačnog koncertnog glazbenog djela. Iako se ponekad prepoznaje ritmički obrazac koji prikazuje trubu u stereotipno „vojnoj“ zvučnosti, trubački je part vrlo melodičan i lirski. Iskorišten je cijeli kromatski opseg instrumenta, a inovativne i razigrane ritmičke figure značajno upotpunjuju dojam solističkog muziciranja.

Allegretto scherzando

Trumpet in C

The image shows a musical score for a trumpet part in C. The title is "Allegretto scherzando". The score consists of six staves of music. The first staff starts with a treble clef and a 4/4 time signature. The music is written in a key with one flat (B-flat). The first staff has dynamics *p* and *mp*. The second staff has a dynamic of *mf*. The third staff has a dynamic of *f marc*. The fourth staff has dynamics *f*, *mf grazioso*, *f*, and *sfz*. The fifth staff has a dynamic of *ff maestoso*. The sixth staff is a single line of music. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings.

Notni primjer 1, dionica solo trube, 2. stavak od početka do 24. takta

2.2.2. Marijan Gabrijelčič: Venatio za solo trubu (1994.)

Gabrijelčič (1940. – 1998.) je skladbu *Venatio* za trubu solo završio u ožujku 1994. godine, a posvetio ju je Matjažu Križnaru.

Jednostavačna kompozicija započinje s 19 taktova u tempu *maestoso* (veličanstveno) i nastavlja u 3/4 taktu. Završni četverotaktni finale je u 2/4 mjeri. Skladba je trubački vrlo učinkovito napisana, skladatelj (sam bivši amaterski hornist i odličan poznavatelj instrumenta te orkestrator, koji u svojim djelima za velike ansamble posebno ističe ulge drvenih i limenih puhača) upotrebljava karakterističan „lovačko“ – onomatopejski obrazac triole.

Pojavljuje se u osnovnom obliku kao osminska triola te u punktiranoj varijanti sa šesnaestinkom. Melodija skladbe kreće se u rasponu od samo jedne oktave, od g1 do g2. Osnovni tonalitet je C-dur, iako je dopisana i varijanta u Es-duru. Skladba u kvantitativnom smislu sadrži tek 91 notu i dvije stanke na kraju. U melodijskom smislu prevlađuju mali intervali: velike i male sekunde i terce, a pjevna linija ukrašena je u smislu lovačkih signala.

Možda bi uporaba francuskog roga ovdje bila još bliža naslovu one programske onomatopejske skladbe (*Venatio* je u prijevodu Lov). Gabrijelčič i u ovom djelu potvrđuje svoj skladateljski credo: prisutnost arhaizma i raštrkana zvučnost, naglašena liričnost, izražajnost i elementarnost ritma. Upravo taj ritam dopunjuje triole, koje cjelinu neprestano dijele na bivalentne i polivalentne ritmičke podjele. Neprestano prisutan lovački signal na kraju utihne i završava trilerom.

Marijan Gabrijelič 13. marec 94

VENATIO per tromba sola

Notni primjer 2., dionica solo trube od početka do 19. Takta.

2.2.3. Vinko Globokar: *Exchanges* (C. F. Peters, 1975.)

Vinko Globokar (1934.) jedan je od najpoznatijih slovenskih skladatelja u svijetu. Studirao je u Parizu kod Luciana Beria i Renea Leibowitza, a bio je zaposlen kao profesor trombona na Državnoj visokoj školi za glazbu u Kölnu. Poznat je i kao osnivač ansambla za suvremenu glazbu *New Phonic Art*.

Njegova skladba “za jedan instrument” “*Exchanges*” često se izvodi na trubi. Temelji se na jednom tonalnom nizu, a točna intonacija, ritam, artikulacija i svi ostali izvođački efekti zapisani su grafičkom notacijom.

ECHANGES für einen Blechbläser

Vinko Globokar 1973

Lirolff / Edition Peters Nr. 8358

50959

© 1975 by Henry Litolff's Verlag

Notni primjer 3., dionica trube

2.2.4. Leon Firšt: Koncert za trubu (2015.)

Koncert za trubu Leona Firšta (rođen 1994. godine), jedno je od njegovih ranijih djela. Ostvareno je u tipičnom neoromantičnom stilu i konvencionalnoj formi, što se opravdava činjenicom da su takva izvorna koncertna djela za trubu iz razdoblja romantike izuzetno rijetka.

Notni primjer 4., dionica klavirske pratnje 3. stavka od 55. do 62. takta

2.2.5. Uroš Rojko: Koncert za trubu (2018.)

Glazba slovenskog skladatelja Uroša Rojka (1954.) izrazito je modernistička, u njoj su prepoznatljivi utjecaji europske, posebice njemačke avangarde. Studij je započeo kod skladatelja Uroša Kreka, a nastavio kod Klausua Hubera i Györgya Ligetija. Koncert za trubu i orkestar napisao je za solo trubača Slovenske filharmonije Franca Kosema. Rojko ideju skladbe opisuje na sljedeći način:

“Prvi nagovještaj nadolazećeg Koncerta za trubu i orkestar skicirao sam u rujnu 2017. Godine, kada sam neočekivano ‚začuo‘ plutajući zvučni veo u gudačima. On se iznutra, kao u valovima, neprestano mijenjao. Potražio sam prikladnu formulaciju i skicirao progresiju tri simultano zvučeca dominantna undecimakorda (na osnovnim tonovima e, gis i cis), koji naizmjenično, u širokim intervalima i sporim glisandima, klize prema dolje i gore. Rezultat je bio vrlo blizu prethodnoj zvučnoj slici, a dobio sam i ideju o ulozi solo trube: ritmičko-melodijski fragment koji se, kao poziv k podsjećanju, kao “evo me, čujete li me?”, pojavljuje iznova i iznova na vremenskoj traci plutajuće gudačke zvučne mase”.

U skladbi skladatelj koristi dva glazbeno-psihološka efekta, nazvana po francuskom skladatelju Jean – Claudeu Rissetu i američkom psihologu Rogeru Newlandu Shepardu – “Risset ritam” (efekt koji daje osjećaj da se brzina glazbe povećava do beskonačnosti, tj. beskonačno ubrzavanje) i “Shepard – Risset glissando” (efekt koji daje osjećaj da se ton beskrajno diže, tj. beskonačni glissando). Prvi stavak koncerta za trubu osmišljen je u smislu “beskonačnog” ubrzanja tempa, čemu se solo truba i neki udaraljkaši “suprostavljaju” stalnim usporavanjem.

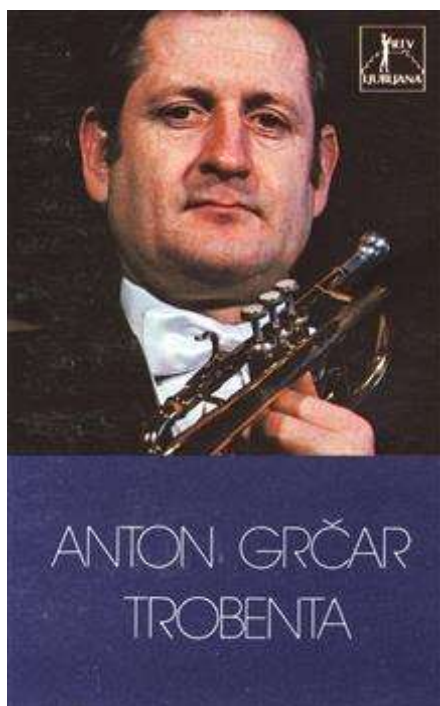
Drugi stavak predstavlja raznolik glazbeni dijalog neprestano mijenjajućih se metričkih jedinica s izrazito ritmičko-melodijskom linijom solo trube u prvom planu. Rojko ovdje koristi glazbeni material iz svoje skladbe Susreti br. 5 za dvije harmonike. Treći stavak koncerta karakterizira “beskrajni” glissando, dok solo truba s ritmičkim i melodijskim fragmentima izranja iz klizeće zvučne mase orkestra. Ponekad se, naročito u kulminacijama, u toj masi izgubi. Dionica solo trube pokriva vrlo širok tonski raspon, zato solist mora mijenjati instrumente. U skladbi koristi pikolo trubu i trube A, C i B, a česta je i upotreba sordina.

Notni primjer 5., orkestarska partitura 1. stavka od 16. do 21. takta

3. Izvođači repertoara slovenskih skladatelja 20. i 21. stoljeća

3.1. Anton Grčar

Anton Grčar rodio se 21. siječnja 1940. godine u Ljubljani. Od 1974. do 2012. godine bio je profesor na Akademiji za glazbu u Ljubljani, a djelovao je kao solo trubač Slovenske filharmonije i Slovenskog limenog kvinteta. Primio je Župančičevu nagradu, te dvije prestižne nagrade Prešernovog sklada.

Slika 1

3.2. Franc Kosem

Franc Kosem (1982.) je od 2004. godine solo trubač Slovenske filharmonije, te od 2015. godine profesor trube i komorne glazbe na Akademiji za glazbu u Ljubljani. Preddiplomski i diplomski studij trube završio je na Akademiji za glazbu u Ljubljani u klasi profesora Antona Grčara, a dodatno se obrazovao na Visokoj školi za glazbu

Karlsruhe kod profesora Reinhold Friedricha. Kao komorni i orkestarski glazbenik, do sad je nastupao u Sloveniji i širom svijeta, te na festivalima poput: Festival Ljubljana, Slowind festival, Festival Maribor, Glazbene večeri u sv. Donatu, Lucerne festival, Gustav Mahler Wochen Toblach i Pacific Music Festival.

Kao solist, nastupio je uz pratnju sljedećih orkestara: Glazbene škole u Celju, Akademije za glazbu u Ljubljani, Celjskim gudačkim orkestrom, Simfonijskim orkestrom RTV Slovenija, Slovenskom filharmonijom, Komornim gudačkim orkestrom Slovenske filharmonije, Zagrebačkim solistima i Zadarskim komornim orkestrom.

Do sada je prouzveo više od trideset djela slovenskih skladatelja, od toga velik broj snimaka nalazi se u arhivi Radija Slovenije. Redovni je član Limenog ansambla Slovenske filharmonije, te vođa Društva za limenu glazbu SiBRASS.

Slika 2

3.3 Stanko Arnold

Stanko Arnold (1949.) je diplomirao kod profesora Antona Grčara na Akademiji za glazbu u Ljubljani, a kasnije nastavio svoje obrazovanje u Parizu. Od 1968. do 1990. godine bio je solo trubač Slovenske filharmonije, a do 2019. godine radio je kao redovni profesor na Akademiji za glazbu u Ljubljani i na Sveučilištu za umjetnost u Grazu. Primio je prestižnu nagradu *Prešernovog sklada*.

Slika 3

4. Zaključak

Slovenska glazbena literatura puno je bogatija sa kompozicijama u kojima truba nastupa kao protagonist. Skladatelji, kako oni koji su stvarali sredinom 20. stoljeća, tako i oni koji su aktivni i danas, jako su dobro upoznati sa širokim rasponom izražajnih sredstava trube, koje jako promišljeno i učinkovito upotrebljavaju u svojim kompozicijama. Truba tako uopće nije instrument kojeg bi povezivali sa povijesnom glazbom, nego je glazbalo koje je stalni suputnik današnjih glazbenih inovatora.

Stoga bi tokom obrazovanja u srednjoj školi i na akademiji, trebalo obratiti više pažnje na manje konvencionalne izvođačke prakse. Potreno je mlađe naraštaje umjetnika trubača bolje pripremiti na izvođenje suvremenih partitura.

Analizirane kompozicije pokazuju da je budućnost suvremene glazbe za trubu obećavajuća. Veseli me da se kao slušatelji pa i izvođači možemo radovati budućnosti punoj zvučnih boja trube.

5. Literatura

BLOSS, LAURA, *Natural trumpet music and the modern performer*, The University of Akron, 2021.

CVETKO, DRAGOTIN, *Slovenska glasba v evropskem prostoru*, Slovenska matica Ljubljana, 1991.

KRIŽNAR, FRANC, *Sto slovenskih skladateljev*, Prešernova družba Ljubljana, 1997.

LEBIČ, LOJZE, *Od blizu in daleč*, Kulturno društvo Mohorjan Prevalje, 2000.

LOPARNIK, BORUT, *Biti skladatelj*, Slovenska matica Ljubljana, 1984.

O'LOUGHLIN, NIALL, *A Return to Old Techniques in Recent Concertos by Ivo Petrić*, Musicological annual XLVII/1

O'LOUGHLIN, NIALL, *Novejša glasba v Sloveniji*, Slovenska matica Ljubljana, 1984.

RIJAVEC, ANDREJ, *Problem forme v delih Iva Petrića*, Muzikološki zbornik 11, 1975., 101.-108.

Katalog glasbenih del, Društvo slovenskih skladatelja, 2012.

6. Notni primjeri i slike

Notni primjer 1. Ivo Petrič: Koncert za trubu i orkestar, Ed. DSS 1166 - preuzeto iz A. Rijavec: *Problem forme v delih Iva Petrića*, Muzikološki zbornik 11, 1975., 101.-108.

Notni primjer 2. GABRIJELČIČ, MARIJAN, *Venatio za solo trubu*, 1994. - preuzeto iz privatne arhive Nenada Firšta

Notni primjer 3. GLOBOKAR, IVAN, *Exchanges, C.F.Peters, 1975.* - preuzeto s <https://www.stretta-music.com/en/globokar-echanges-1973-nr-382718.html> (pristup: 5.5.2021.)

Notni primjer 4. Leon Firšt: Koncert za trubu, 2015. – preuzeto iz privatne arhive Leona Firšta

Notni primjer 5. Uroš Rojko: Koncert za trubu 2018. – preuzeto iz privatne arhive Franca Kosema

Slika 1. Anton Grčar – preuzeto s <https://www.woodstock-trgovina.hr/hr/anton-grcar-trobenta-lp-album/ct-10743> (pristup: 5.5.2021.)

Slika 2. Franc Kosem – preuzeto s <https://www.vanlaartrumpets.nl/de/artists/franc-kosem> (pristup: 5.5.2021.)

Slika 3. Stanko Arnold – preuzeto s <http://www.klasika.hr/index.php?p=article&id=560> (pristup: 5.5.2021.)

